

V. VENII

DE

PULCHERRI
TYDINE
FRACTAE

BRUXEL

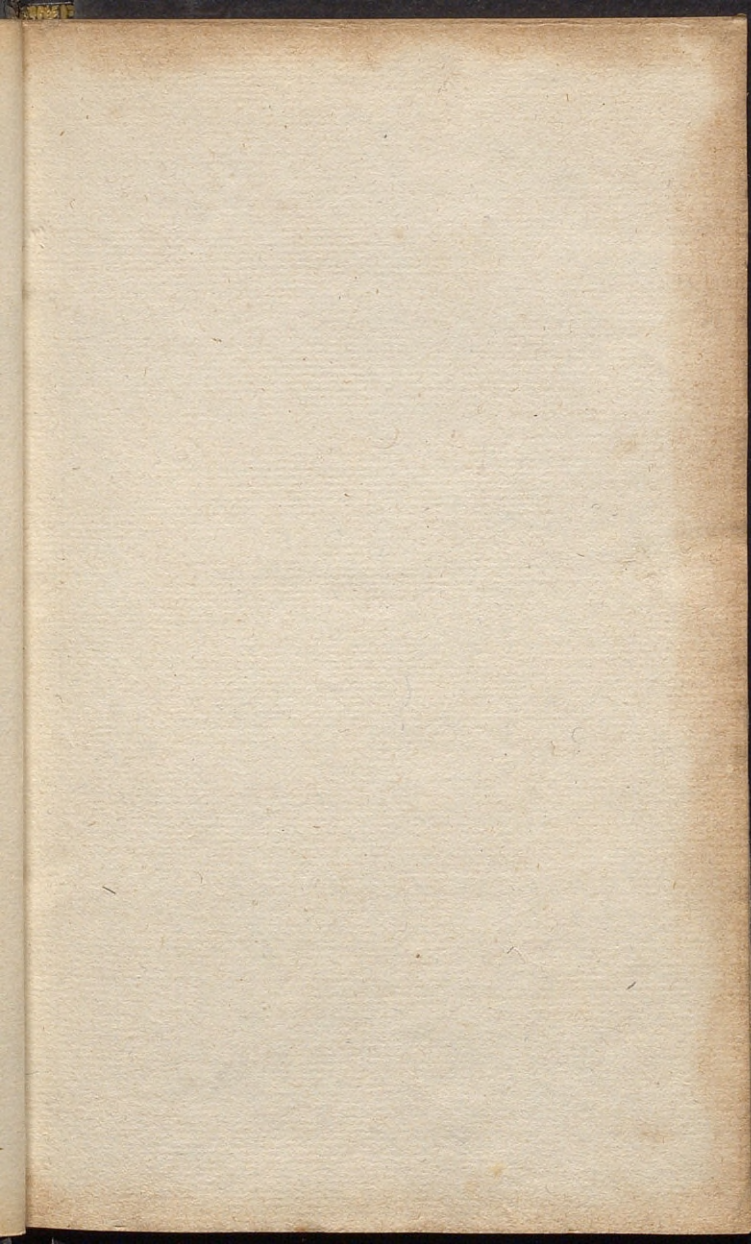
1662

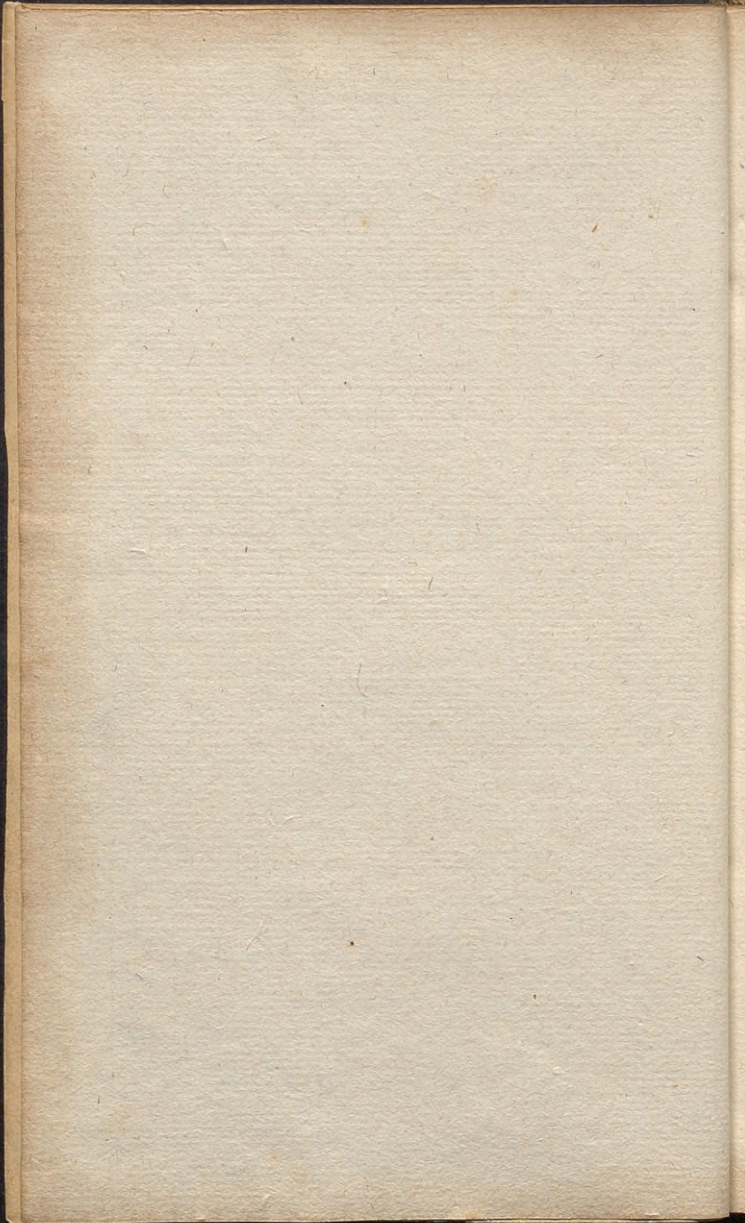

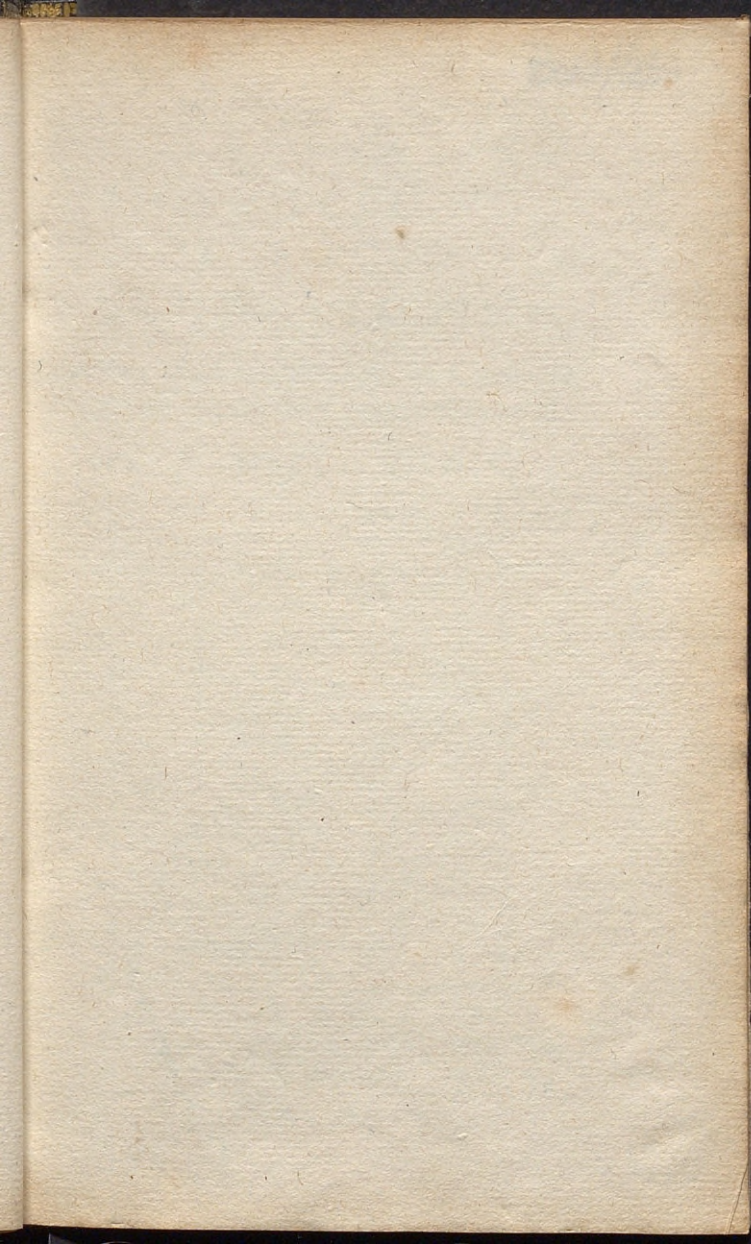

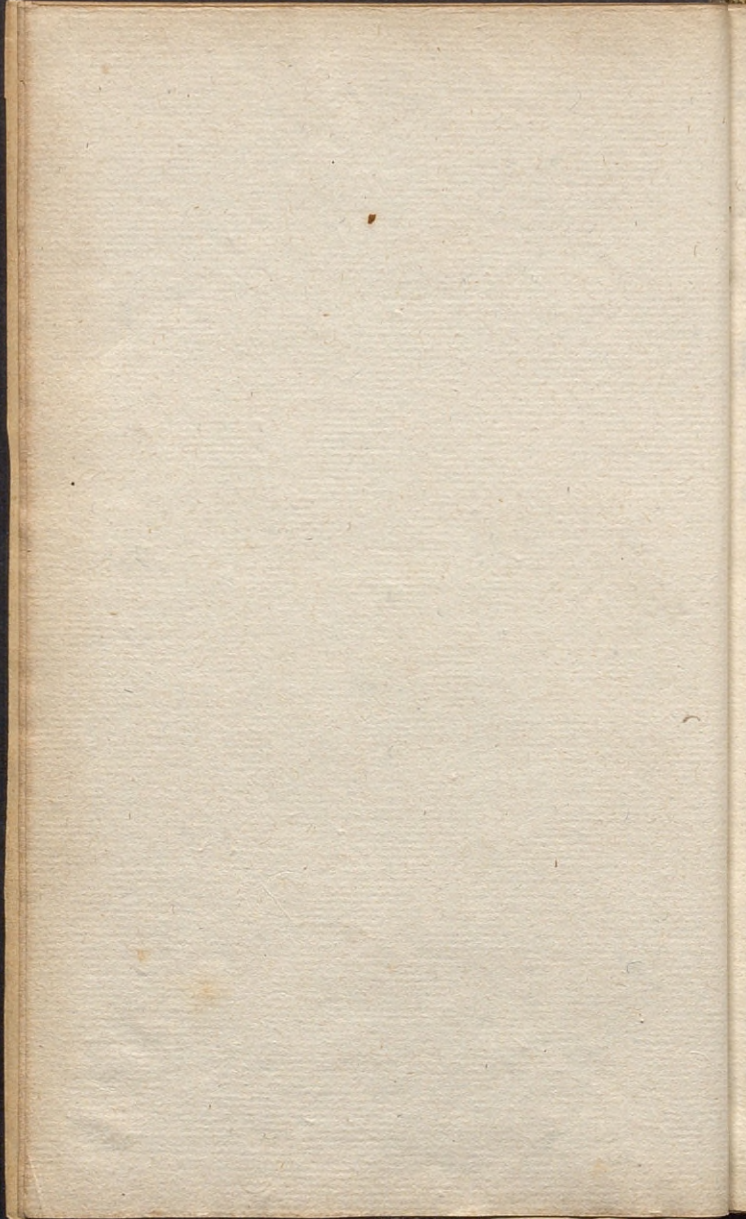
5000-

Evolution nigra

Bord/451

TRACTATUS

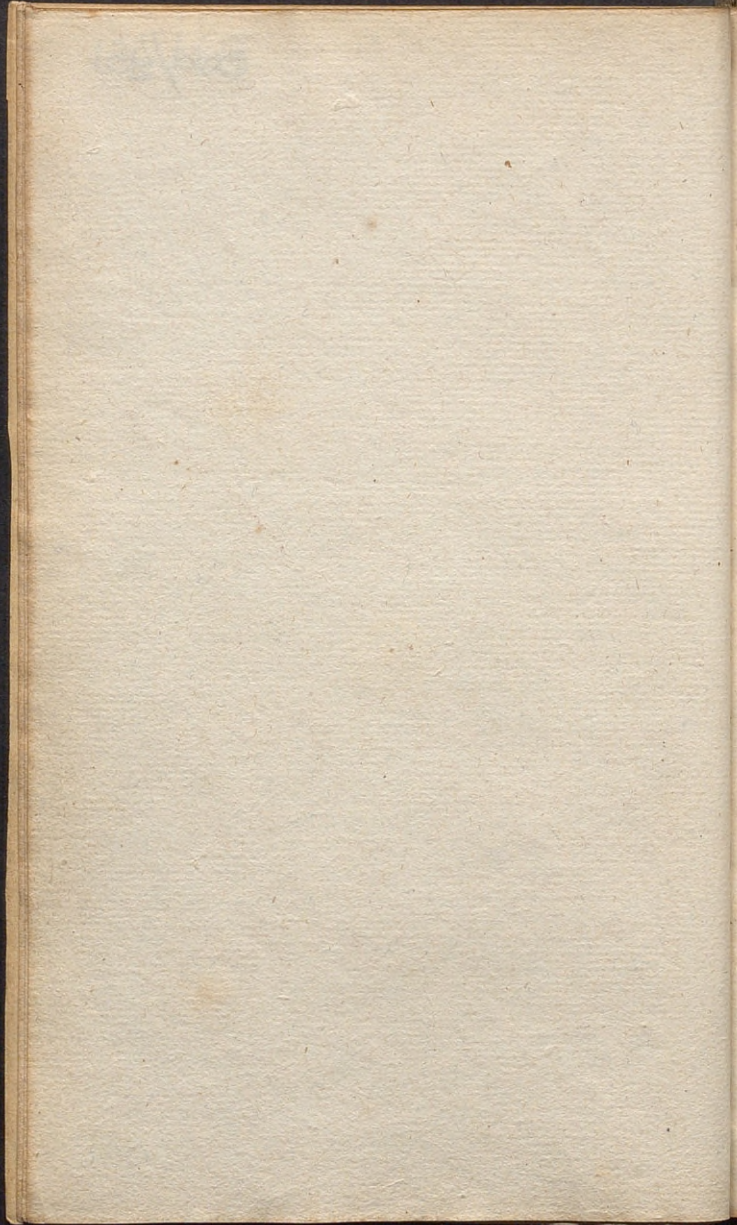
PHILOSOPHICUS

DE VIRTUTIBUS

ET DE MORIBUS

SECUNDUM ARISTOTELIS

OPERA

TRACTATUS

PHYSIOLOGICUS

DE

PULCHRITUDINE.

Juxta ea quæ de Sponfa in Canticis
Canticorum mysticè pronunciantur.

Authore ERNESTO VÆNIO.

*Si quid vel discere, vel ignorare opus sit, in Scripturis
discemus. Chrysof. 2. ad Timoth. Homil. 9.*

BRUXELLIS,
Typis FRANCISCI FOPPENS, propè Tem-
plum Societatis JESU, sub signo S. Spiritus.

M. D C. LXII

TRACTATUS

PHYSIOLOGICUS

DE

PULCHRITUDINE

et de quibus in Causis
et in quibusdam aliis promissis.

AVGVSTVS

AVGVSTVS AVGVSTVS AVGVSTVS
AVGVSTVS AVGVSTVS AVGVSTVS

AVGVSTVS

AVGVSTVS AVGVSTVS AVGVSTVS
AVGVSTVS AVGVSTVS AVGVSTVS

AVGVSTVS

ILLUSTRISSIMO
NOBILISSIMOQUE DOMINO
D. JOANNI BAPTISTÆ
M A E S,

*Ordinis Militaris S. Jacobi Equiti,
Domino de Steenkercke, &c.*

PRIMO REGII ÆRARIII
CONSILIARIO ET PRÆFACTO.

UM his auspiciis anni
primordiis, clientum fer-
vere studia soleant, *Illu-
strissime Domine*, ut patronis & iis
à quorum pendent nutibus, ani-
mi devotionem & obsequia, vota
quoque pro eorum prosperitate ac
salute testentur. Ego qui Te à se-
riis quandoque feriantem, hone-
stis studiis oblectare, pridem in
* 2 votis

EPISTOLA

votis habui, hoc Zeniolon ac levidense reverà munus, de Pulchritudine Sponsæ Salomonis, versibus & figuris, cum brevissimo Commentario illustratum mittere ausus sum. Quo in argumento veritus quidem fui, ne mihi objiceretur, me in alienam segetem falcem immisisse: sed cùm tantillum, id est quod decerpſi, ut integra seges permaneat; ego tamen sic tractavi, ut mysticos omittens sensus, literæ velut inhærerem, & arcanorum sensuum fontes aperirem. Quod autem Tibi dicatum velim, est quòd non uno, sed plurimis benevolentia Tuæ vinculis, Tibi, me obstrictum esse voluisti. Atqui hæc bonitas Tua atque sinceritas, quâ ostendis,

ceu

DEDICATORIA.

ceu innato familiæ Tuæ decore
atque splendore, cum maximis
virtutibus humanitatem certè
conjugi posse. Parens Tuus,
Amplissimus Sanctioris Consilii
Præses, omni virtute, pietate,
ac doctrinâ ornatus, Tuque pa-
riter, parenti meo, ac mihi,
quàm humani, quàm benevoli
sanè, semper extitistis. Illi igitur
cum multum debuerim, nunc
tamen & Tibi magis, quamvis
non in me condignas gratias re-
ferre posse: quare illud Ovidianum
mihi in tempore usurpare liceat :

*Hæc mihi semper erunt imis in-
fixa medullis,
Perpetuusque animæ debitor
hujus ero.*

E P I S T O L A

Et profectò quis non miratur à natura heroïcam illam ac nativam inesse Tibi indolem , nec à prudentiâ moribusque Tuis , virtutum separari posse jubar ? ego autem cum mores , cum sapientiam , virtutesque Tuas , novo cultu venerari conor , hæreo : non enim gloriæ , non luci , amplitudinique Tuæ , addere quid possum. Itaque scintilla ero , sed exigua ; & Te Solem meum suspiciam : umbra ero , sed tenuis , & lumine circumfusa Tuo. Nihilominùs, ô & præsidium & dulce decus meum ! Te venerabor semper. Igitur munusculum hoc, benevolo ut accipias animo, rogo : Deus siquidem tribuentis animum, minime verò donum considerat, quippè

Non

DEDICATORIA.

*Non quantum dederis , sed quantâ
mente dedisti ,
Pensandum est, placat victima
parva Deum.*

Quod autem sacra hæc emblemata delinearim & his anni Calendis , Tibi offerenda , & Tibi & mihi decorum existimavi , ut à Jove principium Musæ deducerent. Denique ut hic anni cursus Tibi faustus felixque eveniat Deum Optimum Maximum obtestor , ut Te incolumem , salvum , tutum ab omni discrimine , conservet in multos sequentes annos ; Ita vovet & optat

ILLUSTRIS SIME DOMINE

Clientum minimus ac humillimus
ERNESTUS VÆNIUS.

D. ERNESTO VÆNIO

Pro Tractatu Physiologico super
Cantica.

Dum blandos Domina Salomon miratur ocellos,
Et teretes vultus ingenuasque genas,
Cunctaque quæis toto pendens absunitur igne
Clamat, & illecebras non capit ipse suas:
Clamat & ignotum mundo profitetur amorem,
Altisonâ ludens carmina dia lyrâ.
Carmina quæ possint ipsos evertere sensus,
Ni timidâ cautè cum ratione legas.
Quæ vigil attentâ legeret cum Vænius aure,
Cerneret & sanctos in Salomone jocos:
Ipse verecundâ pertentans carmina fronte,
Ingenuâ tetigit sensa verendâ manu:
Sensa manu tetigit. Quid jam non audeat? ecce
Materiâ felix quâlibet esse potest.
Quod potuit fecit. Nec frende Zoile: nam tu
Ista licet rides, non tamen ista potes.

LUDOVICUS BROOMAN.

TRACTATUS

PHYSIOLOGICVS.

DE

PULCHRITUDINE.

PROSA PRIMA.

Caput tuum ut Carmelus.

 Um omnia ad exhibendam testandamque originem unde processere, naturam suam apte dirigantur: videmus quod occiput humanum se in altum porrigat, ut & quanto altius, tanto pulchrius existimetur. Praecipue vero cerebrum, ubi sensuum sedes & intelligentia hominis, ac illa divinae particula aerae, arce velut munita se continet: Necessario, si ordo naturae servetur, ad Coelum quoad proximè licet, se efferat, oportet: nam ut canit Poëta:

A

Sanctius

De Pulchritudine

*Sanctius his animal, mentisque
capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari
in cætera posset,
Natus homo est, sive hunc divino
semine fecit
Ille opifex rerum.*

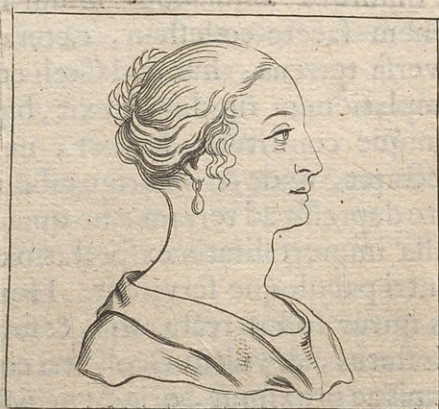
Atque eapropter scribit idem, caput non in terram pecudum more abjectum, sed sursum ad Cælum erectum, unde ipsi origo est, hominem fuisse sortitum; nam subdit:

*Pronaque cum spectent animalia
cætera terram,
Os homini sublime dedit, Cælum-
que videre
Fussit, & erectos ad sidera tollere
vultus.*

Verum ista fusiùs ac locupletius Christianus Cicero, Lactantium intelligo: cùm, inquit, statuisset Deus
ex

Tractatus Physiologicus. 3

ex omnibus animalibus solum hominem facere coelestem, cætera universa terrena; hunc ad Cœli contemplationem rigidum erexit, bipedemque constituit: scilicet, ut ea spectaret, unde & illi origo est; illa verò depressit ad terram, ut quia his nulla immortalitatis expectatio est, ventri pabuloque servirent. Hominis igitur solius recta ratio, & sublimis status, & vultus Deo Patri communis ac proximus, originem fictoremque testatur. Vt porrò Physiognomorum studium imitemur, facile intelligitur, quod caput melius compactum ac præstantiori formâ à naturâ dotatum, figuram mallei vel Cameli habere debeat, in quâ pars anterior & posterior emineant. Tunc enim major vivacitas sensuum & intelligendi vis adest, augeaturque virtus consiliativa & solertia, denique in homine magnificentiam, subtile ingenium, præclara omnia arguit & pollicetur. Ista pleraque

Tractatus Physiologicus. 5

Realdus Columbus de re Anatomica : Cerebrum, inquit, inter humani corporis partes Principem locum obtinet, ut situs ostendit, quod in altissimâ corporis parte Deus Opifex collocavit, quasi in munitissimâ arce, ut minus esset injuriis obnoxium. Atque ita ut quo altius sese occiput habeat, ubi cerebrum detinetur, eò amplius subtiles, providi, circumspecti & ingeniosi : quò verò magis depressum id fuerit, eò hebetiores, pravo ingenio, deteriores, & ad præstantia minùs apti censeantur, vix enim, ac ne vix quidem, eo utuntur, idque propter sedis angustiam stuporemque, ita ut vim illud suam exercere nequeat, & ipsi, quasi non viventes, degant. Quò pertinent ejusdem Realdi ista: Cerebri usus mirificus est, quod scilicet cum sensus, tum motus principiū existit, quo sine usu ac exercitio, homo instar statuæ, motus omnis, sensusq; expers, deteriori, quam bellua conditione

6 *De Pulchritudine*

est. Præterea cùm sedes sit animæ præditæ ratione , hincque locutio, societatis humanæ vinculum proficiscatur , quanta ex his aliisque actionibus , à capite bene constituto , velut fonte manantibus , utilitas proveniat, vel idiotæ ipsi norunt. Caput ergò tuum , ut Carmelus.

V E R S U S.

*Carmelus , alto vertice in Cœlum
minax,*

*Geminum , biceps ut Pindus , at-
tollit jugum.*

*Talem , peritus capitis in sponsa
probat*

*Salomon figuram : pulchra , ut &
sapiens fiet.*

P R O.

P R O S A I I.

Oculi tui Columbarum.

HOc Epithetum tribuit oculis sapientissimus Regum Salomon, propter rotunditatem sive orbicularem formam, quæ perfectissima cæterarum est; atque ita, ut si dicere videatur, inesse in oculis, quid divinum, cœleste, firmum & incorruptibile, propter carentiam angulorum, quomodo quidam locutus legitur Poëta:

*Quam mihi cælestes illi videantur
ocelli.*

Et aliter hoc modo :

*Aspice sideriis ut blandum arri-
det ocellis.*

Certè notius est, quàm ut pluribus explicari debeat : apud Veteres in

Tractatus Physiologicus. 9

more positum fuisse, ut peracto sacrificio, sanguine victimæ, quem in vasculo supersticiosè collegerant, circa aram circulum ducerent: quam religionis suæ cæremoniam, uno verbo, perfectionem, nominabant: quod perfectissima omnium aliarum, teste Euclide, figura isthæc habeatur; sicque adeò satis innuisse, ea posita, officium divinum ab omni parte completum ac consummatum esse. Quid? quod per hanc figuram, formam, seu circulum, Divinitatem atque æternitatem antiqui expresserunt? Id apud Ægyptios solemne, sed & aliæ gentes usurparunt, ut ex plurimis nummis videre licet, Romanos idipsum cum aliis sensisse: nam reverà principii & finis, qui non apparet, hieroglyphico, Deum vel divinitatem rectè designabant & intelligebant. Persæ quoque Jovem summum Deorum sacrificiis placantes, in altissimis locis id præstabant, cumque circulum mundi, magnis (ut crede-

10 *De Pulchritudine*
credebant) præconiis inclamabant.
Porro eadem figura in Sole & Luna,
aliis insuper Cœlum, aliis rursus uni-
versum significavit: notum enim est,
quod circulus mundi, quem nos ali-
ter Orbem appellamus, universa
contineat & comprehendat. Hæc ita-
que figura cum hic commendetur,

proximi sunt & affines (quos vo-
cant) oblongi oculi & semicircula-
res, qui ad saporem aut tarditatem
vergent. Et hi mirum quam pictori-
bus

Tractatus Physiologicus. II

bus arrideant, ut etiam ferè eos rotundis præferant. Cujus causam esse arbitror, quod cum simile omne, appetat suum simile, & quæ superiora sunt fastidiat, rectè mortalibus placeat forma teres sive ovalis, quæ cadit & degenerat à rotunda, quæ perfecta ac divina est. Porrò hi oculi venusti oblectant, suaviantur, mordent & alliciunt, verba sunt Apulei: Tum illa ad me conversa limis & mordicantibus oculis. Et Poëta:

Cum nutum, Dominae facit orbicularis ocellus.

Pariunt enim reverà potentissimum amoris incitamentum, ac philtum habent, ita ut eorum fulgor & amabilis intuitus quasi quodam morfu, vitalia populetur. Verum de oculis fatis.

V E R S U S.

*Qualis in Idaliis acies est pulchra
Columbis,*

*Simplex, læta, potens lædere a-
more, teres.*

*Talem conjugio gaudet legisse puel-
lam*

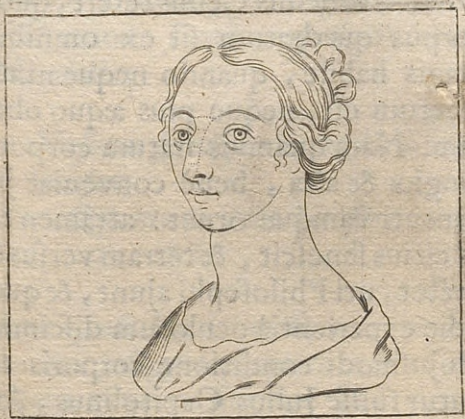
*Rex Salomon; Christo sed magè
sacra placent.*

P R O S A I I I.

Nasus tuus sicut Turris Libani quæ respicit contra Damascum.

TURRIS Libani videtur fuisse proportionis quaternariæ, quæ si rectè intelligatur, perfectissima potest judicari, juxta Pythagoræ, qui

proportionibus omnia metiebatur, scita & disciplinam: Hinc & annus proportionatus ex quatuor temporibus

bus dicitur , & mundus ex quatuor elementis , ex iisdem contempèrati omnes mortales ; denique si hic numerus per decem multiplicetur , infinitus est progressus. Prætereà statura hominis quatuor cubitorum sit , oportet , tum quidem si ea magis vergat ad quadratum , hoc laudabilior apud pictores & statuarios habetur. Unde Cornelius Celsus refert , quod corpus quadratum sit ex omnibus magis habile , quando neque nimis macrum est , neque plus æquo obesum. Nam quamvis statura corporis longior & alta , benè conveniat juventuti eamque ornet : attamen talis citius senescit , & terram versus se flectet , uti Philosophi ajunt , & quotidie experientiâ oculorum discimus. Hujusmodi conditione corporis testatur fuisse Julius Capitolinus , Antoninum Pium , qui ad tegendum & prohibendum illud vitium stomachum ventremque ligabat præforti cingulo. Cæterum scitu & animad-

ver-

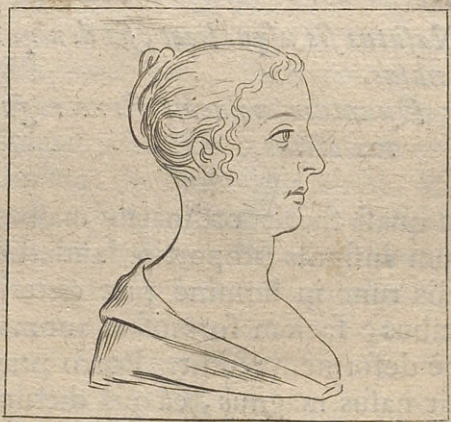
Tractatus Physiologicus. 15

versione hîc opus, quod perfectus
narus decem partes five proportio-
nes æquales contineat, modo pars
angularis aliqua five quadrata ad cir-
cularem formam dirigatur: quod non
nisi per cognitionem quadraturæ
circuli & duplicationem cubi fieri
vel intelligi potest. Subtili igitur de-
scriptione dicitur: *Narus tuus sicut
Turris Libani*; non quod idcirco
ejuscemodi fuerit, qualem irridet
Martialis:

*Narusus sis usque licet, sis denique
narus,*

*Quantum noluerit ferre roga-
tus Atlas.*

Aut quasi fuerit ordinario major;
verum insignis proportio laudatur,
qualis tunc in homine præ cæteris
partibus, faciem formosam aut ma-
ximè deformem reddit. Porro præ-
cellit narus magnus, eâ quâ dictum
est proportionis, five aquilinus, si-
ve

B

ve rectus, qui signum exhibet magnanimitatis & sapientiæ, sive denique aduncus. Demum meminisse oportet antiquos in more habuisse uti fortunam globo innixam depingere, ita sapientiam quadro insidentem, hanc intelligentes mobilem, illam constantem & stabilem: quæ proprietates aptè conveniunt, mobilitas atque agilitas oculis, naso verò & ciliis severitas quædam & seriæ gravitatis Imago.

V E R S U S.

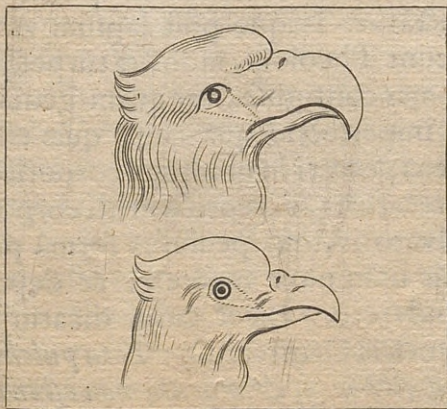
*Quæ pars in facie prominet, optimâ
Proportione extollitur.
Æque nil decorat, ludibrio aut patet,
Quàm parva pars hæc corporis.*

P R O S A I V.

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis.

VIdetur à Salomone sic in laudis encomium fuisse sumptum propter planitiem in maxillâ , triangularem formam ex parte faciei figurantem , quæ ad constitutionem pulchræ formæ planè requiritur. Est hæc volatilibus arguta species ferè communis , præcipuè tamen Columbibus & Turturibus. In quadrupedibus quoque reperitur animalibus , veluti in Equis formosis. In hominibus verò etsi non vulgare factis est , propriiissimum tamen ut in rege animalium esse deberet. Certè cum à principio ea fuerit humani corporis pulchritudo , quanta esse potuerit , successu temporis imperfectior ac longè inferior fuit : quæ tamen non eo usque dejecta est, quin

chritudine & venustate cætera animantia superet : nam non à principio, ut dixi, sed secundum tempus illa mutatio subinducta fuit in humanum genus ; Mutari verò per tempus, inquit Magister sententiarum, est variari secundum qualitates interiores vel exteriores, quæ sunt in ipsa re, quæ mutatur : ut quando suscipit vicissitudinem gaudii, doloris, scientiæ, oblivionis ; vel variationem formæ, sive alicujus qualitatis exterioris, ut hîc in quæstione tractatur. Itaque post lapsum Adæ dicunt Theologi, monstra turpesque formas contigisse, tanquam generalis imperfectio quædam, quæ esset pœna peccati in omnibus corporibus & creaturis, excepto Christi corpore Salvatoris, qui speciosus formâ præ filiis hominum appareret & prehenderetur. Licet enim dicatur in Canticis Canticorum : *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Quod etiamsi passim Theologi & Scho-

Scholastici aptent ad Immaculatam Deiparæ Conceptionem: nam quemadmodum spinis, non læditur aut fuscatur Liliæ candor, ita nec peccato læsa aut fuscata fuit Beatæ Mariæ Virginis animæ pulchritudo. Atamen nostro etiam proposito adaptari potest, de ejus pulchritudine corporis. Legimus enim: *O pulchra inter mulieres.* Et rursus: *O pulcherrima mulierum.* Tum & alibi: *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es.* Demum alio loco: *Pulchra es amica mea, suavis, & decora.* Et quidem sanctus Nazianzenus in Christo patiente, ita eam compellat: *O Virgo formæ, quæ nitore cæteras præis!* Addit Divus Thomas, eam fuisse Virginis pulchritudinem, ut licet eximia, intuentes non nisi ad castitatem excitaret. Imò refert rem mirabilem Divus Ambrosius: *Tanta, inquit, erat ejus gratia, ut non solum in se virginitatem servaret, sed etiam si quos inviseret, inte-*

gritatis insigne conferret. Itaque ut ad rhombum redeamus, *Pulchræ*, inquit, *sunt genæ tuæ sicut Tarturis*, quod illa triangularis forma satis humanâ in facie placeat. Imò verò *Pierius Valerianus* in suis Hieroglyphicis, pro symbolo humanitatis eam proponit, quæ propria quædam virtus est hominibus. *Neque enim ab humo dictus homo*, ut putat *Varro*, quoniam id commune est cum omnibus animantibus, sed à concordia & societate vivendi. Est enim homo omnium animalium maximè sociabilis, & quia idem inter omnia animalia morti obnoxia maximè mitis est, idcirco humanus, pro facili, miti, & tractabili accipitur, undè & humanitas, Etymon sortita est, quam Græci *φιλιανθρωπία* vocant, quasi amorem in homines. Denique tales & *Columbæ* & *Turturæ*, maximè & inter volatilia suaves, sociabiles & mites, neque modo inter se, sed & cohabitatione cum homini-

Tractatus Physiologicus. 25
minibus penè domesticæ & fami-
liares.

V E R S U S.

*Est in Turturibus forma gena-
rum,
Quam possit Salomon tollere lau-
de.
Nec credo lacrymas hunc voluif-
se,
Quæ currunt superis dulciùs il-
lac:
Ipsi sed placuit forma trigona,
Simplex, ingenuo tincta pudore.*

P R O S A V.

*Sicut fragmen mali Punici, ita ge-
næ tuæ.*

ITerum de genis, quæ breviter
discutimus, forsan hoc dictum à
Salomone propter insignem & ju-
cur-

cundum colorem purpureum aliquantum mixtum albore, quæ mala Punica intus habere conspiciamus, & propter quæ, aspectu jucundissima, & in pretio esse nobis solent. Deinde malum Punicum cum coro-

næ insigne foris in vertice ostendat :
 auctoritatem, præsentiam, imperium denique præ se fert, ut idcirco olim Junoni dedicatum fuisse credatur, quasi præsidi regnorum. Talis illius statua, unâ manu illud pomum, altera

Tractatus Physiologicus. 27
altera tenens sceptrum, à Polyclete
facta Mycenis visebatur, ut scribit
Pausanias. Atque eandem ob cau-
sam cum Carthago esset præsidio &
tutelâ Junonis celebris, coronati ra-
mis mali Punici sacrificia flamines
perficiebant, & in festis confidebant.
In eandem sententiam hoc alterum
legimus: *Sicut cortex mali Punici,*
ita genæ tuæ.

V E R S U S.

*Punica mala gerunt extus insigne
coronæ,*

*Regno aptas dotes, scilicet in-
tus habent.*

*Est rubor & candor, dulcedorigor-
que saporis,*

*Tales, quæ nubunt Regibus, esse
queant.*

P R O.

P R O S A VI.

Sicut vitta coccinea labia tua.

Videtur hoc usurpasse Rex Salomon in primis propter colorem illum insignem rubeum sive coccineum, quo puritas complexionis, & impermixtionis turbati sanguinis denotatur: nam lividitas labiorum contrarium insinuat, deficit enim illic virtus sanguinis, & naturalis calor: ac præter hæc vitium aliquod & morbus inficit semper talia labia habentes, quem præsertim in moribundis Iurorem observamus. Ergò *sicut vitta coccinea labia tua.* Ut Poëta Interpretres esse posse videatur, cum canit:

*Qui fuit in vultu, labiis rubor amplius instat,
Pingit & immixtus punica labra nitor.*

Porro

Porro quod ad formam attinet labiorum, perfectiora sunt subtiliora, quæ scilicet utrimque & in superiori parte & inferiori satis proportionem habent, si verò in extremitatibus laxentur & magis pateant, magnanimitatem præferunt, quemadmodum in Leonibus & Molossis observare licet. His addimus quia legitur alibi: *Favus distillans labia tua:* quæ apud Poëtas sæpe commendantur, ut quod sint succi plena & plura alia:

*Fube isthæc tibi basiem labella,
Succi plena, tenella, mollicella,
Isthæc dico labella mollicella.*

Quæ tamen ut ab honestate plerumque deviantia, non magnopere moramur aut æstimamus.

V E R S U S.

*Regum, cocco rubricante, comas,
Vitta coërcet: sic tua vinclo,
Sponsa, rubenti, labra ligantur.
Talis placeat forma puella,
Sanguinis undans flumine puri:
Quæ vel studio taciturna filet,
Solafve rosas mittit ab ore.*

PROSA VII.

*Dentes tui sicut greges tonsarum
quæ ascenderunt de lavacro.*

Hanc dentium cum ovibus simi-
litudinem, ideò Rex Salomon
fecisse comperitur, quod dentes ut

placeant, candidi sint oportet, in-
corrupti, atque æquales, non secus
ac oves æquali plerùmque magni-
tudine

tudine sunt ac minùs tumultuariè quàm cætera animantia, incedentes. Mirum quam dentes candidi exornent faciem, præsertim si non debilitati vel mutili aliqua ex parte, idque sive loquuntur homines sive rident. Idcirco additum; quæ ascenderunt de lavacro; quasi velit innuere, tam illos candidos, pulchros ac jucundos, quàm oves quæ primum lotæ mox tonsæ nativum colorem recuperarunt. In eandem sententiam, alibi ait: *Dentes tui sicut greges ovium quæ ascenderunt de lavacro.* Porrò hoc pulcherrimum ac sponsarum præcipuè ornamentum, omne scriptorum genus suis encomiis profecutum fuit: Orator Cicero, *Candiduli dentes, venusti oculi, color suavis.* A Poëta quoque vel ipsis margaritis comparantur, inquit enim ille:

Quid margaritas dentium præcandidorum proloquar?

Et

Tractatus Physiologicus. 35

Et certè si promiscuè omnes hinc honestantur, & splendescunt facies, potissimum tantum id in mauris ac iis qui fusco sunt colore usuvenit: de quibus Salomon usurpavit, ut indicat postea illis verbis. *Nolite considerare me quod fusca sim, &c.*

V E R S U S.

Jam ter oves merfit Corydon in flumine puro,

Velligerosque tulit stringenti forcipe floccos.

Quam nivei densique greges ad pascua currunt,

Exuviisque agiles positis: sic copiz dentium

Albentum tibi densa, alacri se promere risu

Sponsa solet, facilique cibos transmittit hiatu.

P R O S A V I I I .

*Capilli tui sicut greges Caprarum
quæ ascenderunt de monte Galaad.*

Capilli Caprarum sese in morem
cundarum jactant, habentque ve-
nustiolem & elegantiolem formam

quam qui demissè aut recto modo
defluunt. Hi enim terrestres ac gra-
ves naturâ dicuntur, uti contrâ om-
nia

Tractatus Physiologicus. 37

nia sursum tendentia vivacitatem & alacritatem indicant, quo modo hominum effigiem & staturam respectu brutorum animalium superius explicavimus. Eâ igitur similitudine, capilli in se nullam pulchritudinem ha-

bent, quo in genere laudat Poëta tortulos capillos :

Miratur modo tortulos capillos.

Hocque studiosè pictorum gens observat & in usus suos referre solet; ut

inquam capilli undarum formâ fluentes venustatem & pulchritudinem corporum exprimant atque amplificent. In quâ eâdem pictoriâ arte, omne quod rectum est, parvi fit, & odio habetur. Quæ quidem principiorum sive axiomatum instar apud istos prædicantur. Præter hæc notum est, ut Capræ libenter pascunt in montibus, in quibus per præcipitia discurrunt, non rectâ lineâ, verùm undarum more se vibrantes, præsertim saturæ dum serò domum revertuntur. Quo referri & alludere ista videntur: *Sicut greges Caprarum quæ ascenderunt de monte Galaad.* Forte etiam Salomon caput univrsi monti comparat, in quo velut vagæ & capillo undanti capræ, partes omnes occupant; ita nulla in omni capitis sponsæ angulo calvities, sed gratum fluens intortum non arte sed naturâ ubique capillitium. Quomodo loquitur Poëta:

Qui solet intonsos fertis ornare capillos.

V E R S U S.

Summis culminibus petulca ramos

Frondentes Capra vellicare gaudet.

Plures, rupibus inuis, inhaerent,

Vix lato digiti unius locello;

Creber, quasque fluens capillus ornat.

Talis sponsa comâ placet perenni,

Per totum caput extimamque frontem,

*Non hirtâ, ast placidâ, vacâque
& aptâ.*

P R O S A I X.

*Nolite me considerare quod fusca sim,
quia decoloravit me Sol.*

LAudari certè à nigro seu fusco colore potuisset sponsa, nisi videretur hanc causam ipsa prætexere excusationis, quia se decoloravit Sol. Ex quo porrò voluit nos ipsa colligere, quod semper intenta fuerit actioni & laboribus, præsertim villicis sive rusticanis, quo in genere plerumque ustos à Sole tinctosque agricolas conspiciamus, dum æstivo tempore messem cæterosque fructus coarcervant, quando maximè fervet, & vigorem Sol habet. Nihilominus color ille fuscus si à naturâ insit, cum ex motu animi ad subrubeum aliquali mixtum albore tendat, fortes & animosos indieat. Color verò vehementer albus virtuti est contrarius, & ignaviæ indicium, talesque phlegmatici

matici omnes & frigidi, atque meticulosi, nam color ille elementum aquæ refert, & ut Physici dicunt, corruptionem. Contrà quam de igneo colore sentiunt, quo Sol sublunarium seu terrenarum rerum generationem, quasi universale principium & causa efficit. Idemque hoc significabat Ægyptiorum hoc symbolum: ut Solem & Lunam non modo uno curru vehi, verùm & una navi dicerent; hoc ad rerum generationem & naturam

42 *De Pulchritudine*
ram referentes, quæ cum virtute a-
quæ, tum maximè igne solis nutri-
rentur ac foverentur. Proindè hoc
dictum Sponsæ: *Nolite me considera-
re, quod fusca sim*, cum illo altero
componamus: *Nigra sum sed formo-
sa*, proque omni commentario suf-
ficiat illud Ovidii de Andromedâ at-
tulisse:

———— *Placuit Cepheia Perseo
Andromade, patriæ fusca colore
sua.*

V E R S U S.

*Dum sub furenti sedula Sirio,
Phæbiq; sudat sponsa caloribus:
Formam nigredo fusca vastat,
Et speciem populatur omnem.
Excusat ergò, non ebur aut rosam
Inesse malis, nec teneros sinus.
Quid te molestas, virgo! Regi
Gratior est color iste, luxu.*

PRO-

P R O S A X.

Vox enim tua dulcis est.

DIctum jam de dentibus, sed non illud, quod unum ex instrumentis sint quæ ad vocem efformandam requiruntur; enumerat verò cum istis cætera hoc carmen:

*Instrumenta novem sunt: guttur,
lingua, palatum,
Quattuor & dentes, & duo labra
simul.*

Porro cum multimoda ac mira sit humanæ vocis edendæ varietas, vox dulcis & suavis sine tensione violentiæve prompta, mansuetos ac quietos denotat, adhæc sapientes, providos, veraces, ac justos. Nam si ad acutiorē sive remissiorē vergat, timiditatem & invidiam aliave vitia indicat, ex frigiditate stricturas arteriarum

rum & paucitatem spirituum, accide-
re arguens. Vocis autem eam dulce-
dinem multâ amplificatione Poëtæ
ornant & melle, organo, Sirenum
cantu, aliisque instrumentis compa-
ravêre: exempla sunt, quorum par-
cus esse cupio:

*Verbaq; melliflua talia voce refert.
Mollior Hyblæis est tua lingua fa-
vis.*

Sirenas vincere posse putes? &c.

VER-

V E R S U S.

Organa, cannae,
Mollis Aëdon,
Cannus Olorq;
Dulce susurrant.
Sed tua cunctis
Gratior odis,
Vox tua melle
Dulcior omni;
O mea sponsa!

P R O S A X I.

*Sicut turris David collam tuam
quæ adificata est cum propugnaculis
mille clypei pendent ex ea.*

Perfectissimam formam colli statuunt proportionis esse binarii à mento scilicet usque ad extremita-

tem colli versus pectus. Binarius autem apud plerosque pro mortis habetur

Traëtatus Physiologicus. 47

tur symbolo, & significatur utrum-
que mors, nimirum & binarius per
filium fractum, teste Pierio Valeria-
no. Nota est fabula de tribus Parcis,
quarum tertia Atropos filum incide-
re dicitur, id est, binarium numerum
efficere, seu separationem corporis
& animæ: nam ita Aristoteles de vi-
ta & morte. Mors est recessus animæ
à corpore; sive ut alius: Mors est ani-
mæ ac corporis dissolutio, quæ ne-
cessariò omnibus creaturis, nedum
hominibus accidat oportet: quam ob
causam Plato Parcas necessitatis filias
nominavit in duodecimo dialogo de
republica: similiq; usus dicendi ge-
nere Horatius:

Omnes una manet nox

Et calcanda semel via lethi.

Et idcirco forsan propugnacula, quæ
humeros sive scapulas reor, sermo-
nem prædictum respiciunt, ut quæ
dicitur ædificata esse cum propugna-
culis,

culis, *mille clypei pendent ex ea*: Intelligatur tot à naturâ dotibus contrâ binarium numerum sive mortem munita, ut contrâ ejus assultus quasi invicta persisteret. Alibi legimus: *Collum tuum sicut turris eburnea*. Quod cum explicari possit, primò quod ebur cum sit purissimum: Collum sponsæ innuere velit nitidissimum & purissimum: sed magis illud voluisse arbitror, quod ebur quoque sit durissimum, & simili modo Collum ejus quasi turris fortissima atque adamantina interitum non expavescat. Postremò quod ait iterum, *Collum tuum sicut monilia*: Omnia exponi posse existimo, de maximâ quæ ex sponsæ pendeat collo, ornatus muliebris varietate, opibus & pulchritudine. Nam neque Salomoni aut Regibus Ægypti deesse eæ divitiæ gemmæque poterant, quibus abundamus, qui frequentes, in Orientis Indiam talium feracem, navigationes instituebant.

V E R S U S.

*Qualis Jessiadae turris ahenea
Davidis, clypeis versicoloribus
Solares radios luce reverberat;
Pallentes tenebras noctemque dis-
cutit :*

*Collum sic vario, sponsa, tuum, ni-
tet*

*Ornatu, lapidum quo pretiosior
Exultat numerus : Chrysolithis,
ubi*

*Sapphiri, atque Onychi, Jaspis,
& Amuli,*

*Decertant sociis ignibus, anthra-
ces.*

P R O S A X I I .

Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli.

Istud à Rege Salomone sumptum & dictum apparet, quod hinnuli seu juniores cervi atque capreoli uti

ludibundè saltant, in seque saltitando incurrunt ac invicem impetunt. Ita vitali spiritu ubera plerumque in
ado-

Traclatus Physiologicus. 51

adolescentulis puellis turgeant, sint-
que quasi duo capreae gemelli luden-
tes & salientes ob sanguinis eo im-
missi seu spirituum subsultantium
suavitatem. Eandem ob causam vi-
detur alibi dixisse: *Quam pulchrae
sunt mammae tuae.* Et iterum: *Pul-
chriora sunt ubera tua vino.* Nam
praestans ac generosum vinum, cum
in vitrum infunditur, in altum sali-
re opposito vitro, ad aërem conspi-
citur. Quo tandem etiam referri po-
test istud, alio dicto prolatum: *Ube-
ra tua botris assimilata.*

V E R S U S.

*Hinnuli, Cervae, Capreae venati
Candidi, molles, lepidi, petulci,
Cornuum summa tuberante pube
Lusibus instant.*

*Sic tuae, Virgo mea lux, pa-
pillae*

*Dulcius vino sapidae, favis-
que,*

52 De Pulchritudine
In botros crescunt tumidos; amo-
rum

Tempora crede.
Innocens lusus solet esse aman-
tium,
Quos pharetratus tetigit Cupi-
do,
Ille, non spurcæ Veneris, sed alti
Germen olympi.

P R O.

P R O S A X I I I .

Statura tua assimilata est Palmæ.

Nunc Salomon suæ Sponsæ staturam laudat. Sciendum autem, quod Plinius & Solinus terminos longitudinis ac latitudinis huma-

ni corporis nondum descriptos esse testantur. Physici verò longitudinem humani corporis naturalem, septem
D 3 pedum

pedum esse asserunt, scribuntque
 Herculem intrà hunc terminum
 fuisse compertum, eadem quoque
 est latitudo: nam quantus, manibus
 expansis, inter longissimos digitos
 modus est, tantum esse constat inter
 calcem & verticem, atque id qui-
 dem mathematicè. Hâc proindè ra-
 tione veteres, hominem *Μικροκοσμον*,
 sive parvum mundum appellavêre:
 si enim circulus duceretur, esset per-
 fectè homo sphæricus. Quare qui
 hanc longitudinem excedit, hîc lon-
 gus corpore dicitur, qui ab hâc defi-
 cit, parvus est, cujus autem longitu-
 do aut latitudo non sunt æquales, is
 incompositus nominatur. Semper
 igitur partium quantitatem cum res-
 pectu mediæ & ad totius mensuram,
 referre oportet. Hæc est autem pal-
 mæ structura, unde comparatio de-
 sumpta est, ut stipes gradato sit com-
 pactoque cortice, seque squammatim
 fubeunte: supernè autem effundat se
 coma in coronæ circulum, palmiti-
 bus

bus inter ramos enascentibus. Hebræi eum circulum vocant *Halulab*, Arabes *Chedar* vel *Gemar* : quo corrupto , palma, uti homo capite cerebrove læso emori & interire solet. Rami præterea cum in formam manuum sint extensi, fructusque similes digitorum , unde *Dactyli* nominati : nulli oneri rami succumbunt , sed nativâ quâdam ingenuitate contrâ pondus nituntur impositum. Quâ quidem structurâ & formâ quid magnificentius , cum & regium decus imitata palma , in vertice similitudinem coronæ exprimat , ubi & medulla inest , quasi cerebri , quâ læsâ intereat. Imò & sensus quoddam genus imitatur : nam nota est pictura Philostrati , quâ pontem suprâ rivum ex palmarum ramis exhibuit. Cum enim una palmarum masculus , altera femella sit : mas femellam attrahere , femella mari velut ad congressum se inflectere videtur : Ita ut hâc ratione pons ex palmis à Philostrato

pro hieroglyphicâ matrimonii notâ
positus & pictus fuerit. Verum hæc
de multis sufficiant, neque enim ser-
monem extendendi finis aliquando
esset.

V E R S U S.

*Si victoria nobilis,
Palma perpetuæ fronde, tegit comas:
Si ritu veteri hæc virens
Arbor, dextra notat, prælia symbo-
lum,
Omnes, sponsa, viragines,
Fecundis melior vultibus anteis;
Ævi seu viridis modum,
Alti seu speciem corporis intuor.
Felix vive, tui potens,
Nec vanis animos fastibus arrige.
Quando forma bonum breve, &
Laudatas sequitur sæpe superbia.*

P R O S A X I V .

*Tota pulchra es amica mea & macula
non est in te.*

Hic post partes laudatas, colle-
ctim, de toto sermonem facit
Rex Salomon; *Tota pulchra es ami-*

ca mea. Qui totum dicit nihil exci-
pit; ergò sine maculâ pulchritudo;
forma sine nævo admirabilis. Neque
enim

enim tantum singularium partium
venustas hic commendatur corpo-
ris, verum etiam compositio opti-
ma apertè innuitur, ut unaquæque
pars, quantum ad totum & totum
quantum ad unamquamque partem
se habet, perfectissima forma & figu-
ra esse intelligatur. Est enim secun-
dum Ciceronem pulchritudo corpo-
ris, quædam optima figura membro-
rum inter se cum coloris suavitate.
Quod quia in perpauca hominum
undique omni ex parte reperitur,
jure scripsit Divus Augustinus: *Pul-
chritudinem corporis, bonum Dei
donum esse.* Quod autem Cicero ait,
cum coloris suavitate, temperiem
intelligit & commixtionem gratam
colorum. Quæ quidem in arte pin-
gendi nostris ferè temporibus pri-
mas obtinuisse videtur, ut non mi-
reris si tantum, ipsis in corporibus
estimetur. Ut autem constitutionis
optimæ ideam velut aliquam desi-
gnem vel effingam: Ille præclaræ &

melioris censetur temperaturæ qui carnes habet molles, humidas, mediocres inter asperitatem & lenitatem. Non nimis longus nec brevis nimum, albus declinando ad rubedinem, vel ad non multam nigredinem: mitis aspectu, capillis planis, mediocribus, majoribus oculis vergentes ad rotunditatem: mediocri & mensurato corpore, cum magnitudine colli bene dispositi æqualiter; cujus humeri parum ac concinnè declinant, carens in cruribus & genibus nimiâ carne, claræ vocis temperatâ subtilitate, cujus aspectus est quasi ex lætitia & jucunditate compositus. Quæ singula in eodem reperire corpore, optabile magis quàm ordinarium. Et hæc pauca ex sacris literis emblemata decerpisse ac delegisse sufficiat: ne quod oblectationi paratum, longitudine importunâ displiceat.

V E R S U S.

*Qualis in arce nitet radiis argentea
Phæbe,*

*Visibus & recreat subdita quæque
suis:*

*Talis tu bona sponsa, mihi rutilantior
omni*

*Sidere, & invidiæ vix habitura
modum.*

*Nam licet & plenos ostendet Cynthia
vultus,*

*Non vacui navo luminis illa ca-
ret.*

*Tu cunctis perfecta modis, nota vul-
tibus omnis*

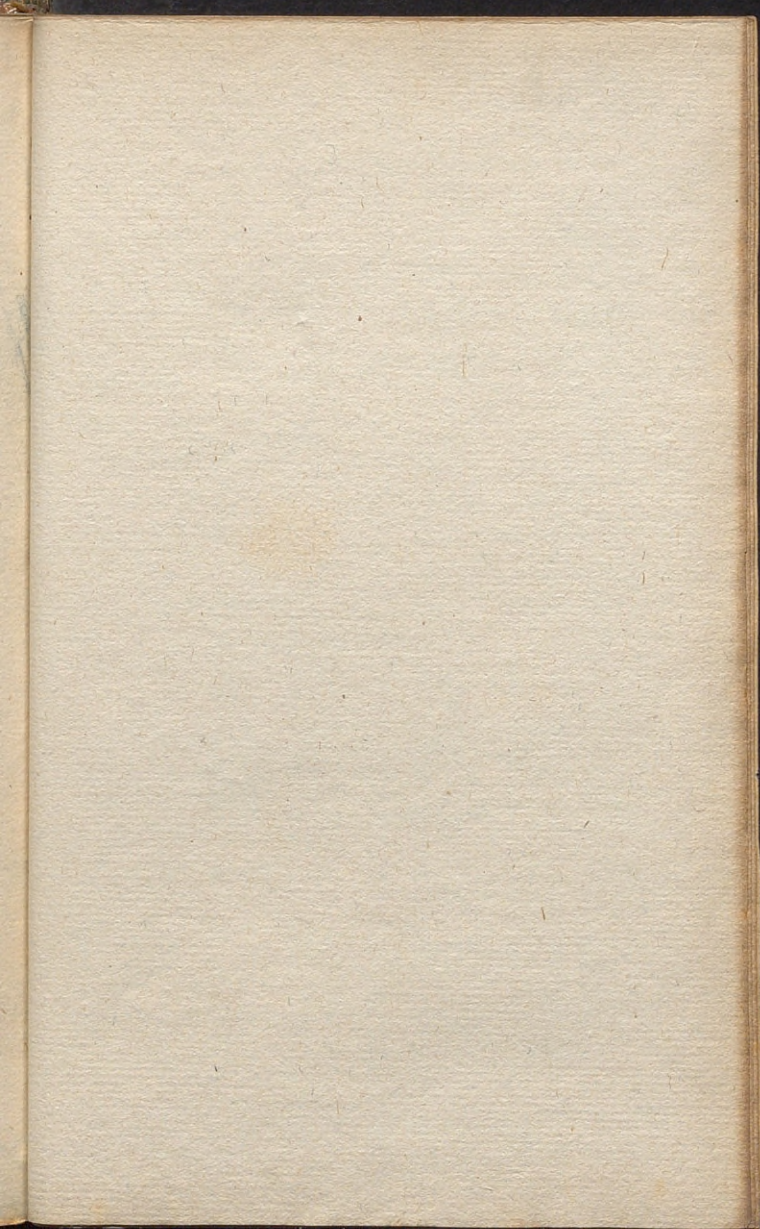
*Deficit, & totos forma venusta re-
git.*

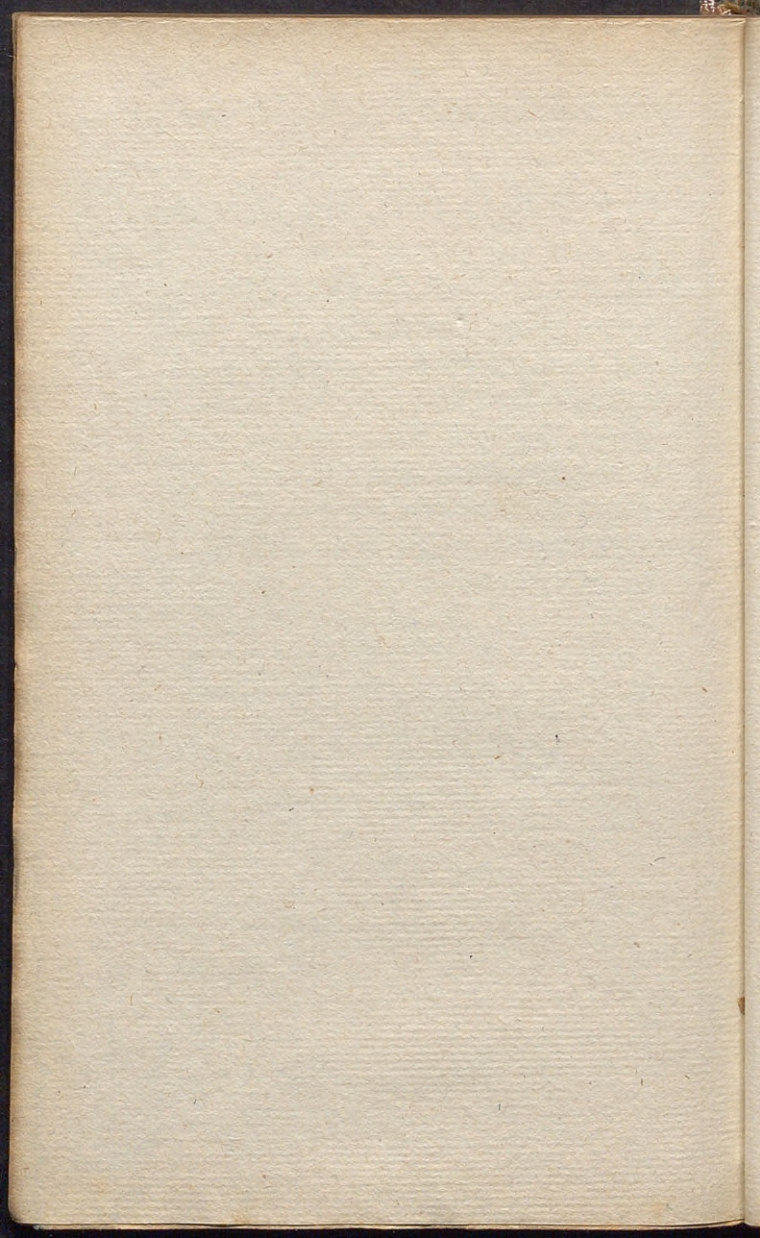
F I N I S.

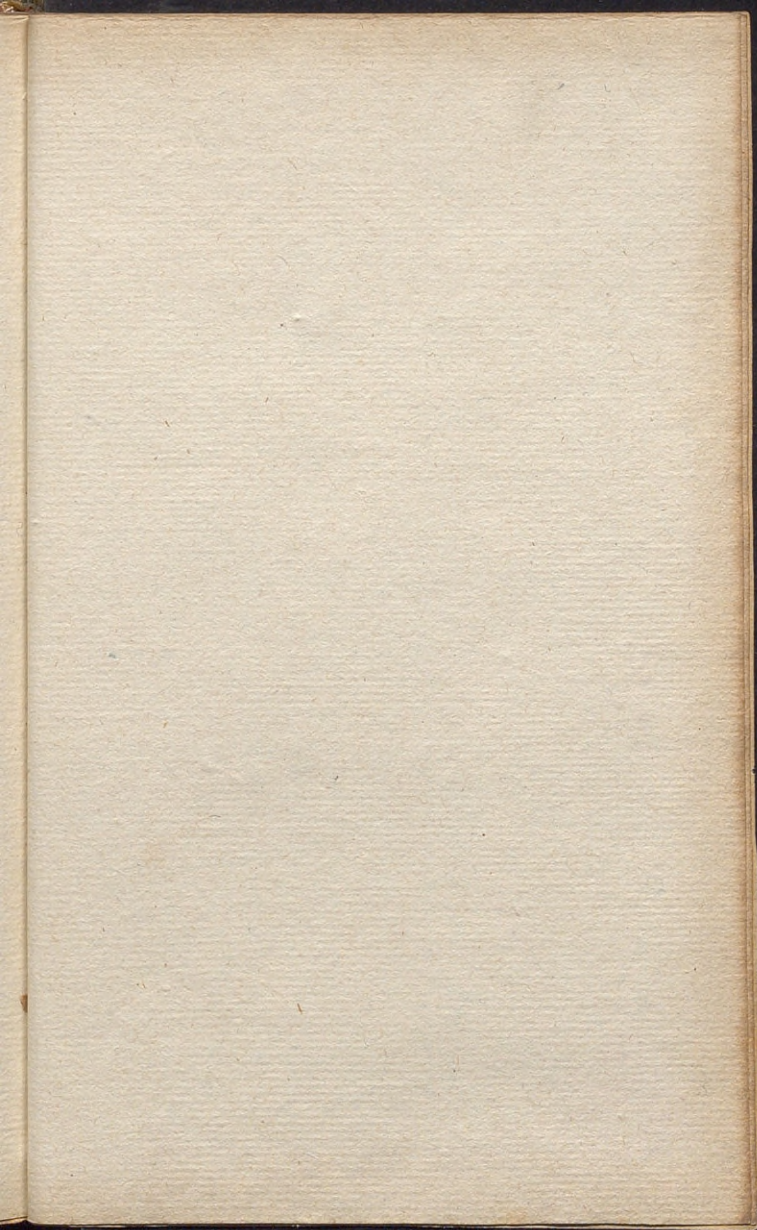
APPROBATIO.

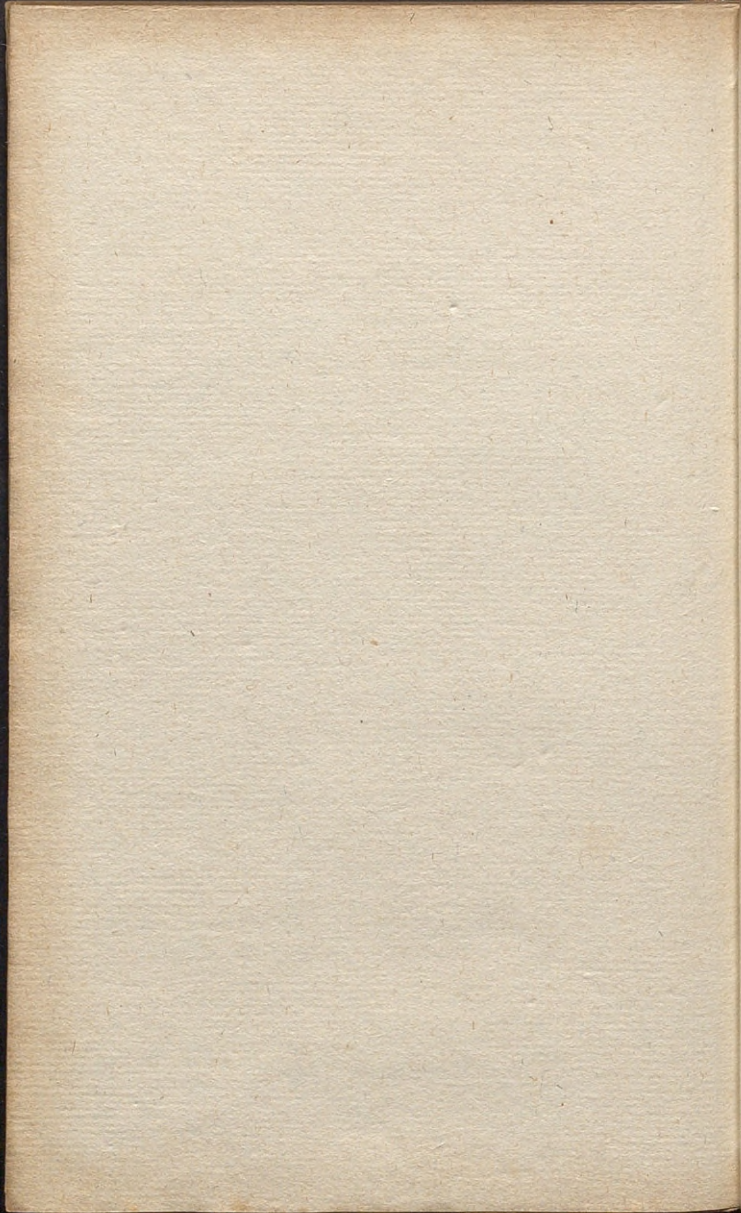
TRactatus Physiologicus de Pulchritudine, *juxta ea quæ de Sponsa in Canticis Canticorum mysticè pronunciantur, Authore Consultissimo Domino ERNESTO VENIO, nihil continet fidei Catholicæ aut bonis moribus contrarium, adeoque typis excudi posse censui. Bruxellæ 30. Aprilis 1658.*

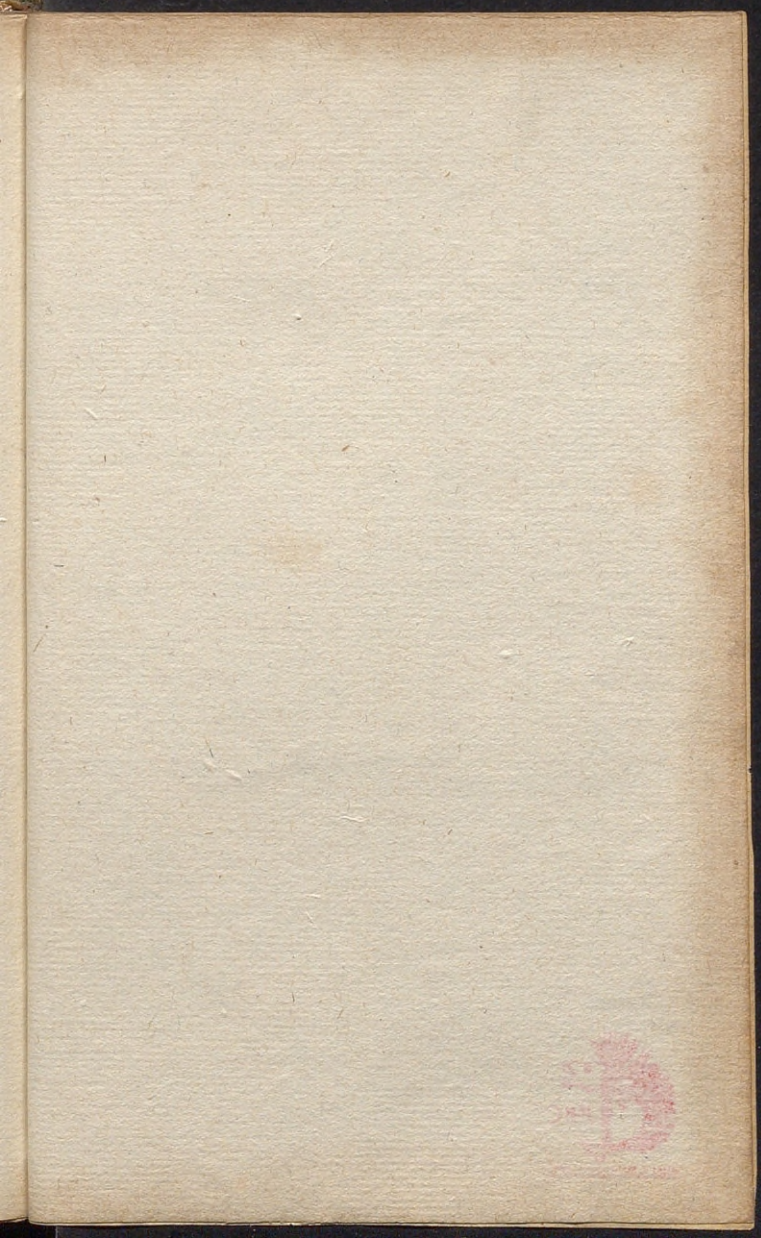
J. CERON Pastor B. Mariæ de Cappella
Archipr. Bruxell. Lib. Cens.

MULLA DIES SINE LINEA

